

Moc terapii – jak zmienić swój świat...

Iwona Borczyk
Fundacja Osób Społecznie Aktywnych

15

F.O.S.A. od 2013 roku prowadzi w ramach publicznego zadania zleconego Dom Pomocy Społecznej dla 130 niepełnosprawnych intelektualnie mężczyzn oraz Warsztaty Terapii Zajęciowej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie. Zespół tworzą pracownicy, którzy, poza tym, że są specjalistami w swojej pracy, to jeszcze lubią to, co robią. Nie wszystkie działania kończą się spektakularnymi sukcesami, ale każde chociażby najmniejsze postępy przynoszą radość i satysfakcję.

Fundacja Osób Społecznie Aktywnych F.O.S.A. od 2013 roku, w ramach swojej działalności statutowej prowadzi w Rąbieniu Warsztaty Terapii Zajęciowej dla 25 uczestników z niepełnosprawnością intelektualną, o znacznym lub umiarkowanym stopniu. Podopieczni Warsztatów codziennie przywożeni są ze swoich domów po to, by wziąć udział w rehabilitacji społecznej i zawodowej, realizowanej przez poszczególne pracowników. Uczestnicy mają do dyspozycji pracownię plastyczną, techniczną, gospodarstwa domowego, haftu i tkania oraz ceramiczną, w których mają możliwość spróbowania różnych form terapii i znalezienia dla siebie takiego zajęcia lub techniki, która najbardziej odpowiada ich zainteresowaniom, możliwościom i umiejętnościom.

Dla naszych uczestników jest to dodatkowa szansa, aby wyjść z domu, zmienić codzienne środowisko, spotkać się z rówieśnikami i rozwijać swoje uzdolnienia. Poprzez wykonywanie poszczególnych prac uczestnicy nabywają nowe umiejętności, uczą się cierpliwości, dokładności, rozwijają swoją sprawność manualną. W pracowniach powstają prace zarówno artystyczne, jak i użytkowe. Efektem zajęć są różnego rodzaju przedmioty, rysunki, obrazy, prace wykonane haftem krzyżowym, szyte maskotki, torby, kolorowe poduszki. Uczestnicy wykonują również wiele prac okolicznościowych związanych ze świętami Bożego Narodzenia czy Wielkanocy.

W pracowni ceramicznej pod okiem instruktora powstaje niepowtarzalna ceramika artystyczna i użytkowa. Nasi artyści wykonują z gliny ceramiczne korale, misy,

talerze, odlewają z formy naczynia i figurki, które po wypale w piecu ceramicznym są szkliwione i zdobione. Oprócz walorów artystycznych niektóre z produktów posiadają funkcje użytkowe, ponieważ wykonane z materiałów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, mogą służyć do codziennego użytku.

Prowadząc naszą działalność kilkakrotnie mieliśmy okazję pracować z osobami uzdolnionymi plastycznie, obdarzonymi samorodnym talentem. Do dziś zaskakuje nas fakt, że niektórzy z naszych podopiecznych potrafią tak łatwo, bez specjalnego przygotowania i wykształcenia, podczas swojej aktywności twórczej wyczarować pracę robiącą wrażenie nawet na profesjonalnych twórcach sztuki. Kierując się własną wyobraźnią i potrzebą wyrażania uczuć, bez większego wysiłku potrafią stworzyć rysunek, obraz zaskakujący swoim pięknem a zarazem prostotą.

Ulubionym tematem prac plastycznych najczęściej jest natura – kwiaty, zwierzęta, pejzaże, na swój sposób odzwierciedlające rzeczywistość. Zwykle są to prace bardzo barwne, zawierające dużo szczegółów, złożone z wielu kolorowych kratek, kropek, figur geometrycznych, przypominające mozaikę lub witraż. Poszczególne elementy rysunków często są dla kontrastu wyodrębnione czarną kreską. Pomimo wymienionych podobieństw każda praca jest na tyle charakterystyczna, że bez problemu zawsze rozpoznajemy jej autora i jego indywidualny, niepowtarzalny styl.

Prowadząc zajęcia w pracowni plastycznej zauważyliśmy, że nasi podopieczni lubią samodzielnie nadawać tytuły swoim rysunkom i o nich opowiadać. Wyjaśniając i opisując przedstawiony przez nich świat, ukazują równocześnie swoją bogatą wyobraźnię.

Z naszych obserwacji wynika, że dla osób z niepełnosprawnością intelektualną uznanie dla twórcy i jego pracy ma doniosłe znaczenie. Podczas prowadzonych zajęć uczestnicy oczekują aprobaty i uznania dla swojej pracy a sukcesy są dalszą motywacją do działania. Wszelkie prace artystyczne wykonywane są chętniej i z większym zaangażowaniem, gdy uczestnicy pracują ze świadomością wystawienia pracy w konkursie lub wyeksponowania na wystawie. Ważnym elementem uznania są nagrody rzeczowe i wyróżnienia przyznawane podczas konkursów, w których brali udział. Niewątpliwie są one dla nich powodem do satysfakcji i dumy.

Dlatego też, najciekawsze naszym zdaniem, prace wysyłamy na konkursy plastyczne, gdzie niejednokrotnie zostały doceniane poprzez przyznanie nagrody lub wyróżnienia. Każdego roku bierzemy udział w ogólnopolskim konkursie plastycznym „Sztuka Osób Niepełnosprawnych”, organizowanym przez PFRON oraz licznych konkursach lokalnych. Ważnym i wartościowym doświadczeniem był dla nas konkurs „Świat Nikiforów” realizowany przez Fundację Wspólna Droga United Way Polska w Warszawie, którego celem było promowanie terapii przez sztukę jako skutecznej formy rehabilitacji oraz ukazanie osób niepełnosprawnych jako twórców obdarzonych talentami. Jako laureaci konkursu otrzymaliśmy nie tylko profesjonalne zestawy materiałów plastycznych, ale mogliśmy także wziąć udział w profesjonalnych warsztatach plastycznych w Domu Pracy Twórczej warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Wyróżnione prace można było podziwiać we wnętrzach muzealnych i przestrzeni miejskiej, jak również w albumie zawierającym prace nagrodzonych artystów.

Nasza codzienność nie wygląda jednak tak kolorowo. Nie jesteśmy kuźnią talentów i nie każde działanie kończy się sukcesem w postaci nagród czy wygrywanych konkursów. Jesteśmy świadomi, że osoby z niepełnosprawnością mają swoje ograniczenia, które próbujemy odkrywać i szlifować podczas codziennych zajęć w naszych pracowniach. Niektórzy z uczestników dobrze realizują się w pracowni gospodarstwa domowego, inni potrafią dokładnie i estetycznie wyszywać na kanwie lub malować farbą akwarelową. Najczęściej do uzyskania dobrego efektu powierzonego zadania do wytworzenia konkretnego przedmiotu musi upłynąć kilka tygodni cierpliwej pracy. Aby uczestnik mógł osiągnąć wymierny i zauważalny sukces swojej pracy, nieoceniona jest współpraca i opieka doświadczonego i kreatywnego instruktora, który trafnie rozpozna możliwości i umiejętności podopiecznego

Jędrzej Pietrusiewicz, Michał Warda, Kamil Gieraga – pracownia gospodarstwa domowego, sałatka warzywna, z archiwum F.O.S.A.

Katarzyna Augustyniak, Tęczowa Gwiazda, z archiwum F.O.S.A.

i wybierze dla niego takie zadanie, które będzie w stanie wykonać. Może to być nawet prosta czynność, taka jak szlifowanie kawałka deseczki, którą później inna, bardziej sprawna osoba pomaluje i ozdobi. Oprócz widocznych gołym okiem efektów pracy naszych podopiecznych, przejawiających się lepszą sprawnością manualną, nabytymi w pracowniach umiejętnościami, największe zadowolenie i satysfakcję dają nam zauważalne zmiany w ich funkcjonowaniu w sferze społecznej.

Przez kolejne lata pracy mieliśmy możliwość obserwacji zmian jakie zachodziły w naszych uczestnikach. Początkowo byli onieśmieleni, mało pewni siebie, milczący, nieświadomi własnych umiejętności ani możliwości. Po kilku latach systematycznych, codziennych zajęć zauważamy u większości uczestników znaczne postępy uwydatniające się przede wszystkim w zakresie rozwoju społecznego.

Praca Pana Dominika Szramkowskiego, z archiwum F.O.S.A.

Joanna Paradowska, Mój chłopak i ja, z archiwum F.O.S.A.

Okazuje się, że nasi podopieczni, nawet jeśli mieli wcześniejsze trudności, zahamowania w środowisku szkolnym, to już po niedługim czasie, po okresie adaptacji w warsztatowym środowisku, potrafili się przezwyciężyć, otworzyć i funkcjonować bez wcześniejszych obaw i lęków. Do myślenia dały nam przede wszystkim takie sytuacje, kiedy u osób rzekomo agresywnych nie zauważaliśmy symptomów agresji lub kiedy uczestnicy z etykietą osób małomównych, wycofanych, zaczęli posługiwać się płynnymi wypowiedziami oraz chętnie nawiązywali kontakty towarzyskie.

Duże znaczenie ma dla nas rozwój naszego podopiecznego, zwiększenie jego samodzielności w czynnościach życia codziennego, poprawa zdolności interpersonalnych i porozumiewania się. Ważna jest również umiejętność współpracy, punktualność, dokładność – cechy, które mogłyby ułatwić w przyszłości podjęcie pracy. Istotnym elementem naszych potencjalnych sukcesów w realizacji celów związanych z osiągnięciem pewnej niezależności i samodzielności naszych uczestników jest współpraca z rodzicami. To od nich bowiem, od ich nastawienia i otwartej, akceptującej postawy zależy, czy ich dorosłe dziecko – osoba z niepełnosprawnością intelektualną będzie mogła brać czynny udział w życiu i aktywnie uczestniczyć w możliwych formach zajęć i terapii, czy będzie miała okazję do wykorzystania swojego potencjału w różnych możliwych dziedzinach.

Trudnym i niecodziennym okresem jest dla nas czas pandemii. My również musieliśmy zmienić nasze funkcjonowanie i przeorganizować naszą pracę. Nowa sytuacja miała negatywny wpływ na życie naszych podopiecznych – wywróciła ich codzienne role i obowiązki do góry nogami.

Z powodu czasowego, prawie 3-miesięcznego zawieszenia zajęć uczestnicy WZT zostali wyrwani z dość usystematyzowanego rytmu, pozbawieni codziennego przyjazdu do placówki, rehabilitacji, kolegów i obowiązków. Po okresie zawieszenia działalności nie wszyscy mieli odwagę zacząć pracę stacjonarnie. Ze względów zdrowotnych pozostali w domach i tam, często pod okiem rodzica wykonują powierzone im zadania z pakietów, które im dostarczamy. Uczestnicy, którzy wrócili do naszych pracowni musieli dostosować się do nowych procedur bezpieczeństwa, do zachowania dystansu i wzajemnej serdeczności na odległość. Ze względów bezpieczeństwa nie mogą obecnie uczestniczyć w ulubionych zajęciach kulinarnych, ani wziąć bezpośredniego udziału w treningu ekonomicznym, którego elementem było wyjście do sklepu i samodzielne robienie zakupów. Jednak nie poddają się i obiecują, że nadal będą tworzyli najpiękniejsze prace, do oglądania których serdecznie zapraszają.